

Nr 37.

Av herr **Andersson, Elof, m. fl.**, om höjning av avlöningen till värnpliktige under landstormsövning m. m.

Genom kungl. kung. ^{31/3} 1938 sattes bestämmelserna i 36 § av 1936 års värnpliktslag rörande övningar för landstormsmän i kraft från och med den 1 juli 1938. Enligt dessa stadganden inkallas årligen en årsklass värnpliktige, som nyligen ingått i landstormsåldern, till tjänstgöring. Övningstiden är för meniga landstormsmän fem dagar och för landstormsbefäl tolv dagar. I samband med fullgörandet av dessa övningar under sommaren och hösten 1938 uppkom diskussion rörande gottgörelse för de ekonomiska uppoffringar de inkallade få vidkännas, och därvid framhöllos synpunkter, som enligt vår mening böra föranleda ändringar i bestämmelserna om ifrågavarande värnpliktiges förmåner under tjänstgöringstiden.

Under övningarna åtnjuta landstormsmännen dels en avlöning, uppgående till 1: — kr. om dagen, dels naturaförmåner i form av kläder och kost, allt detta i likhet med vad som tillkommer övriga värnpliktige efter viss tids tjänstgöring (140 dagar). Vad naturaförmånerna beträffar, är det uppenbart att de för flertalet landstormsmän icke medföra någon nämnvärd besparing i deras vanliga utgifter. Endast ungarlar utan eget hushåll torde i naturaförmånerna kunna påräkna ett bidrag till ersättandet av förlorad arbetsförtjänst. Den ekonomiska gottgörelsen ligger sålunda i den kontanta ersättningen av 1 kr. per dag, vilket gör summa 5 kr. under den arbetsvecka som övningen kräver för flertalet inkallade. Om detta belopp måste sägas, att det utgör en avgjort otillfredsställande ersättning för förlorad arbetsförtjänst åt män i sin bästa arbetsålder, vilka i stor utsträckning ha försörjningsplikt för familj.

Efter vår uppfattning är det tydligt att staten, när den för försvarsändamål inkallar till mogen ålder komna män och familjeförsörjare, bör se till att dessa beredas skälig ersättning för de uppoffringar som oundvikligen följa av inkallelsen.

Vidkommande frågorna, på vilket sätt en sådan ersättning bör åstadkommas och huru stor den bör vara, har man att beakta förhållandena för olika kategorier av inkallade. Om man därvid frånser dem vilkas ekonomiska ställning är så gynnsam att offret av en veckas arbetstid kan anses betydelselöst, återstå tre huvudgrupper: egna företagare, i enskild tjänst anställda samt statens befattningshavare. För de egna företagarna betyder inkallelsen en ren förlust av arbetsinkomst, särskilt påtaglig för jordbrukare, vilka bortkallas under en för dem viktig årstid och därför även ställas inför svårigheten att leja annan arbetskraft i sitt ställe. För de anställda är läget växlande. I enstaka fall erhålla de särskild ledighet med full eller reducerad lön. Delvis kunna de utföra sin tjänstgöring under den ordinarie

semestern och erhålla då full lön, men det bör observeras att en sådan anordning strider mot andan i 1938 års semesterlag. I de allra flesta fall få de emellertid finna sig i att förlora hela sin arbetsförtjänst. För statens befattningshavare slutligen gäller det att de få behålla en viss del av sin lön.

Statens befattningshavare äro sålunda de enda, som äga visshet om att icke berövas sina inkomster under landstornsinkallelsen, och där således ersättningsfrågan kan anses redan ordnad. De egna företagarna kunna icke tänkas erhålla ersättning från annat håll än staten. För anställda i enskild tjänst åter vore det tänkbart att föreskriva skyldighet för arbetsgivaren att utbetala ett visst lönebelopp. Någon rimlig grund att ålägga arbetsgivarna en särskild beskattning för detta ändamål kan dock knappast uppletas. Därtill kommer, vad mindre företagare beträffar, att det skulle vara direkt stötande om de måste betala lön till sina anställda under inkallelsen, ehuru de själva få gå utan skälig ersättning. Även när det gäller anställda i enskild tjänst synes det oss då skäligt, att bördan för ersättning åt de inkallade landstormsmännen bäres av statskassan.

Eftersom landstormsövningen är en medborgerlig skyldighet, synes det oss självklart att ersättningen principiellt bör vara lika för alla och ersättningsbeloppet begränsat till en jämförelsevis låg summa. Som utgångspunkt torde man kunna välja den lägsta ersättning, som staten i förevarande fall beviljar sina egna befattningshavare. Enligt bestämmelserna för icke-ordinarie tjänstemän vid vissa nyreglerade verk få dessa befattningshavare under militär tjänstgöring behålla 2 kr. om dagen av sin lön. Utgår man härifrån, kommer man till 3 kr. om dagen som lämpligt belopp för kontantlönen åt de värnpliktige under landstormsövningen.

Bestämmas detta belopp av 3 kr. om dagen som ersättning åt alla till landstormsövning inkallade, vilken ersättning torde böra erkännas vara ett minimum, får på samma gång tillses att ingen bereder sig direkt pekuniär vinst genom denna ersättning. Följaktligen erfordras en sådan ändring i lönereglementena för statens befattningshavare att dessa i vissa fall få behålla en något mindre del av sin lön än vad nu är fallet vid ledighet för landstormsövning.

Av årets statsverksproposition (fjärde huvudtiteln sid. 51) framgår, att antalet tjänstgöringsdagar vid landstormsövning under budgetåret 1939/40 beräknas till 145,720. En höjning av kontantlönen från 1 kr. till 3 kr. om dagen skulle sålunda åsamka statsverket en merutgift av cirka 290,000 kr. Att beräkna den besparing för statsverket, som skulle uppkomma genom den av oss föreslagna höjningen av löneavdragen för vissa befattningshavare under ledighet för landstormsövning, är oss icke möjligt på grundval av tillgängliga uppgifter.

Med anledning av vad vi sålunda anfört få vi härmed hemställa,

att riksdagen ville besluta,

dels att avlöningen till värnpliktige under landstormsövning skall utgå med 3 kr. om dagen, samt att i följd därav

förslagsanslaget till de värnpliktiges avlöning för budgetåret 1939/40 upptages till 3,690,000 kr. i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 3,400,000 kr.,

dels att Kungl. Maj:t bemyndigas vidtaga sådan ändring i gällande avlöningsreglementen, att löneavdrag vid ledighet för landstormsövning höjes i proportion till den föreslagna höjningen av dagavlöningen.

Stockholm den 20 januari 1939.

Elof B. Andersson.

Sam Larsson.

B. v. Stockenström.

• *J. Bergman.*

N. Gärde.
